

„Nem elég magunkat továbbképezni, orvostársainkat kellene kiképezni”

Budapesti beszélgetés Sebes Jenő memphisi radiológus professzorral

Professzor úr! Hogyan szólítják Önt Amerikában?

Doc! Csak így: doc. Ott nem annyira divat a „professzorurazás”, mint itt, maguknál.

Bocsásson meg: a nevére gondoltam.

A Sebest nem tudják kiejteni, így hol: „szibísz”, hol „szebesz” vagyok, és mind a kettőre hallgatok. Ám a Jenő az végképpen megoldhatatlan a számukra, ezért átkeleszteltek „dzsínó”-nak, ami miatt viszont sokan olasznak gondolnak. Nagyon-nagyon hálás vagyok az USA-nak, de változatlanul magyarnak tekintem magam.

Az 1956 utáni befogadására gondol.

Elsősorban. Akkor és azóta sem kellett idegennek éreznem ott magamat. Kezdetben volt részem megkülönböztetésben, de ezt a támogatást pozitív diszkriminációnak szokás nevezni, ami minden menekültnek kijárt.

1956 októberében ön már negyedik éves orvostanhallgató volt a pécsi egyetemen. Amerikában mégis előlről kellett kezdenie tanulmányait.

Ez igaz, de ne feledje el, hogy ekkor még egy szót sem tudtam angolul. Előbb a nyelvet kellett megtanulnom a michigani egyetemen. Igaz, az itthoni tanulmányaimat nem fogadták el, hiszen a képzési szisztémájuk más. Ám én még ma is hálával gondolok a pécsi egyetemre, mert a klasszikus orvosképzési tárgyokban – például anatómia, élettan, biofizika, stb. – lényegesen jobb volt a képzés, mint Amerikában. Tapasztalataim szerint ez ma is így

van, mert ezeket a tárgyakat itthon orvosok tanítják, lényegesen praktikusabb szempontok szerint, mint kint, a szaktudományok egyébként jeles képviselői. A későbbi, a klinikai tanévek viszont ott voltak lényegesen jobbak. Többek között már csak azért is, mert például a feketék miatt több, csak náluk előforduló betegséget is láthatunk, amelyről még a tankönyvek sem írnak.

Professzor úr! Ön feletébb hosszasan diákoskodott. Karriert viszont igen gyorsan csinált.

Ezt annak köszönhetem, hogy gyorsan és jól megtanultam a nyelvet. (A menekültek között ez volt a ritkább.) A másik fontos karrierfeltételt a véletlen szolgáltatta. A feleségemmel még a michigani egyetemen ismerkedtem meg. Ő memphisi lány volt, és minden ambíciója az volt, hogy ne ott telepedjünk le, hanem Közép-nyugaton vagy Kaliforniában. Igen ám, de én többek között Memphisben is megpályáztam egy feltűnően magas ösztöndíjat, amelyre – érthető módon – rengetegen pályáztak. Az orvostudományi egyetem dékánja az interjú során valószínűleg nem találhatott butának, ám meggyőződésem, hogy az 1956-os magyar forradalom miatt választott éppen engem a sok aspiráns közül. Mint ha csak az elbukott harcért akarna jóvátételt fizetni. Fel-tűnő érdeklődést tanúsított az akkori események iránt. Hát így esett, hogy feleségem távozási kísérlete kudarcot vallott, és Memphisben maradtunk. Nemcsak az ösztöndíj volt magas, hanem a későbbi fizetésem is. Ráadásul remekül éreztem magam a rendkívül jól felszerelt egyetemen, ahol minden segítséget megkaptam a munkámhoz. Az egyetem után tanultam még Bostonban és Houstonban is, de Memphisnél egyik hely sem volt vonzóbb számomra. Szerencsére ezt a feleségem is megértette. Így tudtam karriert csinálni.

Mint radiológus, holott itthon még belgyógyásznak készült.

Ez igaz, de odakint döbbenet láttam, hogy mire képes már a radiológia. Ne feledje: itthon az 50-es évek derekán még igencsak kevés dolog vizsgálatára alkalmas röntgengépek jelentették a csúcstechnikát. Megéreztem, hogy ez a terület izgalmasabb lehetőségeket nyújt a gyógyításban. Azóta itthon is jóval több a korszerű radiológiai műszer, de a „röntgenes” még mindig csak másodvonalbeli orvosnak számít. Amerikában éppen fordítva van: a „röntgenes” az elsőszámú szaktekintély. Az ő hiányában lefűjják a legmagasabb konzíliumokat is. Félreértés ne essék: ez nem egyszerű presztízs kérdés. A radiológiai leletek sokaságát állítjuk ma elő, hogy a diagnózishoz kényelmesebben, fájdalommentesebben és mindenekelőtt sokkal gyorsabban lehessen hozzájutni. Igenám, de a radiológiai leletekhez tolmács kell, aki ráadásul az orvosláshoz és a „térdépolvasáshoz” egyaránt ért. Nos: nálunk ezen alapul a radiológus primer szerepe. Ezért van az, hogy a radiológusok – főleg a magánpraxisban – a legjobban megfizetett orvosok közé tartoznak. Figyelje csak meg! Amint nő majd a magyar kórházak radiológiai műszerezettsége, hogy nő majd szakértőinek orvostudományi presztízse is. Tudja mekkora biztonságot ad ma egy sebésznek, ha egy CT alapján kezdhet a műtéthez? Vagy hallott arról, hogy nálunk már az elhunytak több mint 50 százalékát nem kell boncolni, mert a halál oka egy radiológiai vizsgálattal is kideríthető? A radiológia forradalmasította az orvostudományt.

Elnézést, de vannak, akik úgy vélik: „a forradalom felfalja saját gyermekeit”.

Az instrumentumok fejlesztőmérnökei már rég nem a betegért vagy az orvosért, hanem a piacért versengenek. A „tolmácsokra” meg azért van szükség, mert mire valaki megtanul egy „nyelvet”, addigra már éppen egy másikat vezettek be. A maghasadást nemcsak reaktorban, hanem atombombában is alkalmazzák! A piac meg olyan, hogy amíg nem találunk ki helyette valami jobbat, addig ennek a játékszabályai az irányadóak, még az MRI esetében is. Elképesztő a fejlődés: húsz évvel ezelőtt egy CT egy vagyontba került, és körülbelül két perc alatt adott egyetlen képet. Ma már egy ilyen szupergép csak tizedannyiba kerül, holott már egyetlen másodperc alatt ad kitűnő képet. Az viszont valóban tény, hogy az instrumentumok mind bonyolultabbak, ám ezt mi magunk, az orvosok kívánjuk így, mert hát miért pont mi ne akarjunk több, pontosabb és mind könnyebben értékelhető információt ezektől az eszközöktől?

Valószínű, ez a vágy hajtja azt a szakorvost is, aki a radiológustól a szükséges minimum helyett a maximális információmennyiséget kéri betegéről.

Látja, ezt nagyobb gondnak vélem, hogy az orvos olcsó mellkasátvilágítás helyett méregdrága MRI vizsgálatot kér, holott arra semmi szükség nem lenne. Ez a mi hibánk is. Nem tudtuk megtanítani még orvostársainknak, hogy milyen gyanú esetén milyen módszer a leginkább célravezető, meg hogy ágyúval nem csak nem érdemes, de nagyon drága is verébre lőni.

Megfontolandó javaslat, hogy a radiológusok ne csak maguk, hanem orvostársaik továbbképzésén is fáradozzanak. Professzor úr! Min dolgozik most Memphisben?

Mint erről itt, az Uzsoki utcai radiológus továbbképzésén is beszéltem: a kalciumon. Pontosabban azon, hogy miként lehetne még érzékenyebben kimutatni például a szív körüli erekben a koleszterinnel együttes lerakódását, és hogy azt mivel lehetne onnan operáció nélkül is eltávolítani. Izgalmas feladat. Az itteni vita során jó néhány kényes kérdés hangzott el, amely jelzi, hogy az itthoni kollegák is érzékelik a feladat rendkívül bonyolult voltát. A lerakódások kalciumtartalmát vizsgáló berendezés ma már dolgozik, és nagyon pontos eredményeket produkál. Nagyon drága, és még csupán négy-öt egyetemi központ rendelkezik vele. Bizonyos vagyok benne, hogy néhány év múlva rutinberendezés lesz, és mindenféle kontrasztanyag beinjekciózása nélkül lesz vizsgálható vele a páciens. Rövidesen frontáttörés várható az agy, a szív, a tüdő anyagcsere-folyamatainak vizsgálatában is. Ciklotron és izotóp kell hozzá, ez is nagyon drága, de ez lesz az útja a pontosan a betegségre szabott terápiának.

Ha már szóba hozta professzor úr a továbbképzés helyszínét, akkor valószínűleg vizitált is az új Uzsoki utcai kórházban.

Fantasztikus. Megállná a helyét Amerikában is. Lenyűgöző a műszerezettség, és annak minősége is a radiológián. Forgács dr. magas képzettsége és rátermettsége biztosíték arra, hogy a technikát szakszerűen kihasználják. Tudom, ma még ez nem általános itthon, de tudja, én nyolc-tíz évvel ezelőtt még csupán egyetlen CT-ről tudtam az egész országban. Ismétlem: tanítsák meg az orvosokat már az egyetemen arra, hogy mit és hogyan kell, illetve lehet okosan kérdezni ezektől a nagyon drága gépektől, és akkor megsokszorozódik a kapacitásuk. A berendezésekkel és a leletekkel való takarékos és integrált gazdálkodás még nálunk is gond, hát még itthon, ahol jóval kevesebb a pénz. Nemrégiben értük el, hogy a 65 éven felüli nőknek ingyenes legyen a mammográfiai vizsgálat, de még számos más területen is szükség lenne arra, hogy az orvos, és ne pedig a beteg pénztárcája döntse el azt: milyen vizsgálatokra van szükség.

Kőszegi Ábel